

Prezent și perspectivă în statistica socială din România

dr. Filofteia PANDURU,
Institutul Național de Statistică

Motto:

"Statistica pentru guverne este ceea ce sunt pentru om cele cinci simțuri. Cine va păși pe un tărâm, înainte de a-l cunoaște? Cine va întreprinde îngrijirea unei cauze, înainte de a se informa de starea ei? Care econom va întreprinde ceva, până ce nu cunoaște cel puțin ceea ce are?"

Dionisie Pop Marțian

1. Statistica socială în sistemul statistic național

Restructurarea economiei românești pentru a răspunde cerințelor trecerii la economia de piață, asigurarea premiselor creșterii economice și nivelului de trai al populației, democratizarea autentică a vieții politice, economice și sociale - elemente definitorii ale etapei actuale - impun cu necesitate reconsiderarea locului și rolului activităților de previziune și programare la nivel micro și macroeconomic, în conformitate cu programele guvernamentale adoptate. Evaluarea corectă, cunoașterea și analiza detaliată și profundă a situației socioeconomice devin condiții prealabile ale oricărui demers de redresare și așezare a societății pe mecanisme și legi firești. În acest context crește evident rolul sistemului informațional statistic ca instrument unic, esențial pentru caracterizarea mutațiilor produse în viața economică și socială, în evidențierea fenomenelor și proceselor noi specifice perioadei de tranziție, în crearea elementelor unei fundamentări logice și reale a programelor de viitor.

Înscriindu-se pe coordonatele generale ale reprojecării sistemului informațional statistic, în concordanță cu principiile și mecanismele economiei de piață, statistica socială a fost orientată spre asigurarea informațiilor necesare pentru evaluarea fenomenelor sociale, pentru fundamentarea programelor în domeniul social și pentru urmărirea eficienței acestora.

Din perspectiva unei abordări sistemice, sistemul statistic românesc asigură fluxul informațional între trei componente care înglobează statisticile de bază ale unui sistem statistic național, și anume:

- sistemul statisticii economice;
- sistemul statisticii sociale;
- sistemul conturilor naționale (statistica macroeconomică).

Sistemul statisticii sociale include patru subsisteme:

- statistica populației (fenomene demografice naturale; migrația internă și internațională);
- statistica nivelului de trai/calității vieții (gospodării și familii; veniturile, cheltuielile, consumurile populației; condițiile de viață – condițiile de locuit, înzestrarea gospodăriilor populației cu bunuri durabile; mediul ambiant etc.);

- statistica forței de muncă (populația activă, populația ocupată și șomajul; salarii, salariați; accidente de muncă și boli profesionale; protecție socială etc.);
- statistica serviciilor sociale (sănătate; educație; cultură; justiție etc.).

Sistemul statisticii sociale definește ansamblul de fluxuri și circuite informaționale organizate într-o concepție unitară – dispozitivul statisticii sociale incluzând două elemente structurale principale: tehnologia statistică (surse de date, metode și procedee de colectare și prelucrare, sistem de indicatori, metode de calcul, baze de sondaj, clasificări, nomenclatoare etc.) și tehnologia informatică (hardware și software dedicate). Într-o prezentare schematică simplificată, locul sistemului statisticii sociale în sistemul informațional statistic național este prezentat în figura nr. 1.

O privire de ansamblu asupra evoluției acestui sistem, ca și asupra principalelor repere ale restructurării lui, va permite abordarea coordonatelor de bază ale introducerii în sistemul statistic românesc a unor metode moderne de investigare, specifice economiei de piață - anchetele selective în gospodării și în întreprinderi.

Schimbările politice majore declanșate în România în decembrie 1989, implicând trecerea de la un sistem economico-social supercentralizat la economia concurențială de piață, au generat în mod firesc și reconversia sistemului statistic.

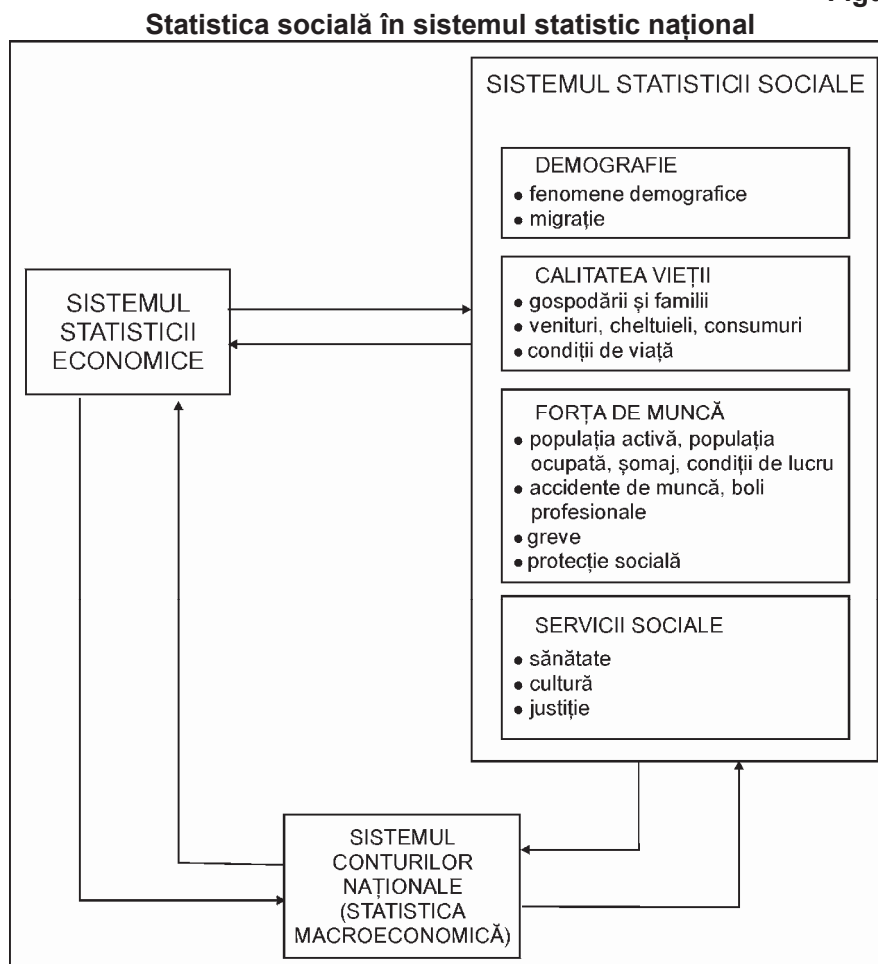
Trecerea la economia de piață a impus restructurări de ordin conceptual și metodologic ale dispozitivului statistic, obiectivul prioritar constituindu-l construirea întregului instrumentar statistic în concordanță cu cerințele și principiile procesului de tranziție, dar și cu recomandările și standardele internaționale.

Realizarea acestui obiectiv a presupus luarea în considerare a unor aspecte multiple: condițiile specifice concrete din țara noastră, disponibilitatea resurselor umane, materiale și financiare, formularea opțiunilor în adoptarea diverselor soluții, valorificarea experienței țărilor cu economie de piață.

Restructurarea sistemului statistic a avut în vedere o strategie bine definită, incluzând un ansamblu de acțiuni coerente care au vizat, în principal:

- perfecționarea sistemului de indicatori;
- implementarea în practica statistică românească a metodologiilor, sistemelor de clasificări, nomenclatoare, registre și indicatori, utilizați de organismele specializate ale ONU și UE;
- perfecționarea sistemului de colectare a datelor prin reducerea înregistrărilor exhaustive și extinderea cercetărilor selective; folosirea surselor administrative de date;
- însușirea metodelor de prelucrare și analiză a datelor statistice, a procedurilor de redresare a eșantioanelor și de extindere a rezultatelor;
- investigarea statistică a unor domenii noi referitoare la: condițiile de viață, șomajul, inflația.

Figura nr. 1

S-au produs schimbări majore în statistica socială constând în: diversificarea surselor de date, metodelor de colectare și prelucrare, adaptarea conceptelor, definițiilor și metodologiilor de calcul la cerințele etapei de tranziție și la standardele internaționale în domeniu.

Reproiectarea sistemului statisticii sociale a presupus în primul rând o viziune nouă în conceperea sistemului de colectare a datelor, schimbările realizate în această componentă reflectându-se direct în perfecționarea sistemului de indicatori.

Tranziția la economia de piață a necesitat construirea sistemului informațional statistic pe alte premise, radical deosebite de cele anterioare, pe alte programe de funcționare, alte metode și tehnici de colectare și prelucrare a datelor.

De fapt, restructurarea economiei românești, începând din 1990, a reprezentat o sfidare pentru sistemul tradițional de colectare a datelor statistice bazat, în principal, pe cercetări statistice exhaustive, deoarece:

- Dezmembrarea marilor coloși industriali și apariția miilor de unități

noi, de dimensiuni mici și mijlocii s-a tradus prin creșterea spectaculoasă a numărului de întreprinderi, ceea ce a făcut practic imposibilă o cercetare exhaustivă periodică, multe din noile întreprinderi neavând nici disciplina și nici expertiza necesară pentru completarea formularelor statistice.

- b. Adâncirea procesului de privatizare, apariția și creșterea numărului lucrătorilor independenți a ridicat probleme suplimentare, făcând inoperațional cadrul statistic al colectării datelor statistice; marea majoritate a acestor lucrători, nefiind constituiți în societăți sau asociații, nu pot fi incluși în câmpul cercetărilor în întreprinderi.
- c. Apariția unor fenomene noi (șomajul, inflația) a impus căutarea unor soluții noi pentru colectarea informațiilor, dar și pentru prelucrarea, corelarea și analiza acestora.

Aceste trei considerente și multe altele, legate de readaptarea conținutului indicatorilor și îmbunătățirea utilizării rezultatelor statistice, au motivat necesitatea reproiectării sistemului informațional și a adoptării cercetărilor selective în gospodărie și în întreprinderi, ca principale surse de informații în statistica socială.

Utilitatea sistemului informațional statistic a fost condiționată de îndeplinirea unor cerințe obligatorii referitoare la completitudinea, coerența și comparabilitatea datelor.

Adaptarea unor indicatori, procedee și metode de culegere și prelucrare, clasificări și nomenclatoare la practica statistică internațională, introducerea unor indicatori noi necesari pentru caracterizarea fenomenelor specifice în etapa actuală și renunțarea la alții de utilitate redusă au constituit direcțiile principale de perfecționare și reproiectare a sistemului statisticii sociale.

2. Surse de date, metode de cercetare statistică

Dispozitivul actual al statisticii sociale este construit pe informații provenind din două categorii de investigații (cercetări):

- cercetări exhaustive – surse sau înregistrări administrative și surse statistice de tipul recensămintelor;
- cercetări selective - surse statistice de tipul anchetelor prin sondaj.
- **Sursele administrative** sunt utilizate pentru completarea sistemului statistic cu informații suplimentare necesare pentru a construi imagini cât mai complete și coerente ale diferitelor fenomene.

Aceste surse sunt specifice multor domenii ale statisticii sociale precum: sănătate, educație, cultură, justiție.

Cercetarea fenomenelor demografice (nupțialitatea, natalitatea, mortalitatea infantilă, migrația) are o veche tradiție în statistica românească și se bazează de asemenea pe înregistrări administrative (registre ale stării civile).

Sursele administrative se folosesc ca surse de date complementare și în statistica nivelului de trai, ca și în statistica forței de muncă.

În statistica socială, în general, sursele administrative sunt utilizate pentru completarea sistemului statistic cu unele informații suplimentare și pentru verificarea estimațiilor obținute prin cercetările statistice selective. În această categorie de surse sunt incluse: bilanșurile contabile și alte evidențe ale administrației financiare, registrele agricole, evidențele oficiilor de forță de muncă și șomaj și ale sistemului de protecție socială, în general, cele ale camerelor de muncă, documentele de stare civilă. Se impune însă precizarea că utilizarea informațiilor din aceste surse este posibilă în condițiile armonizării conceptelor, definițiilor,

clasificărilor și nomenclatoarelor din sfera statistică și cea administrativă. De altfel, interesul statisticienilor și orientarea colaborării Institutului Național de Statistică cu ministerele și alte organe ale administrației publice centrale sau locale gestionare de informații, se circumscriu unui obiectiv major, acela de asigurare a cadrului conceptual pentru valorificarea optimă a surselor administrative, ceea ce ar crea noi deschideri în direcția perfecționării sistemului statistic.

Pentru țările în tranziție, problematica atragerii în circuitul statistic a datelor din surse administrative este relativ nouă, necesitatea acestora apărând după transformările revoluționare de la sfârșitul anilor '80.

În general, în procesul de atragere în circuitul statistic a datelor din surse administrative se întâmpină multe dificultăți.

O primă dificultate majoră se referă la faptul că datele din surse administrative sunt furnizate statisticii în formă agregată. Agregarea datelor primare se realizează în procese de prelucrare specifice cerințelor fiecărei instituții furnizoare. Nu de puține ori modul de agregare nu corespunde cu cerințele utilizatorilor de date statistice.

A doua dificultate derivă din caracterul neunitar al clasificărilor și nomenclatoarelor utilizate de diferite instituții ale administrației centrale.

Gradul redus de informatizare a activităților administrației publice centrale și, mai ales, a celei locale reprezintă o altă dificultate majoră. În aceste condiții, transferul direct de date primare către statistica oficială este practic imposibil.

- **Sursele statistice** constau în recensăminte și anchete selective.

Acestea asigură colectarea și prelucrarea informațiilor care acoperă domeniile de bază ale statisticii sociale și care permit structurarea unui sistem de

indicatori utilizați pentru caracterizarea diferitelor aspecte ale vieții sociale.

- **Recensămintele populației și locuințelor (RPL)** reprezintă sursa principală a statisticilor de bază asupra populației și locuințelor.

Realizat prin valorificarea experienței și practicii românești și cu respectarea standardelor internaționale în vigoare, ultimul recensământ al populației și locuințelor din ianuarie 1992 a asigurat:

- datele statistice pentru caracterizarea mutațiilor produse în structura populației, a gospodăriilor și locuințelor, a resurselor și forței de muncă;
- o bază riguroasă pentru calculele intercenzitare în domeniul demografic și al forței de muncă;
- informațiile pentru constituirea unei baze de sondaj necesare proiectării și realizării anchetelor selective în gospodării.

Rezultatele RPL sunt singurele utilizabile pentru proiectarea sistemelor complexe de eșantionaj necesare realizării anchetelor selective în gospodării în perioadele intercenzitare.

Baza de sondaj constituită pe rezultatele recensământului este un Eșantion Multifuncțional de Zone Teritoriale (EMZOT). Corespunzător distribuției teritoriale EMZOT, s-a constituit și funcționează o rețea permanentă de anchetatori.

EMZOT se actualizează periodic și funcționează pe principiul MASTER SAMPLE utilizat și în alte țări (Franța, Portugalia).

Utilizarea acestui sistem complex de eșantionare presupune aplicarea unor metode specifice de redresare a eșantioanelor și de ameliorare a calității estimațiilor.

Ansamblul anchetelor care se realizează pe baza EMZOT pot fi armonizate din perspectiva similitudinii

planurilor de sondaj și a elementelor comune de logistică utilizate.

- Pe această bază de sondaj s-au proiectat și pus în funcțiune *anchete selective asupra gospodăriilor*.

Această categorie de cercetări statistice deține un rol foarte important în funcționarea sistemului statisticii sociale din România.

- **Ancheta forței de muncă în gospodării** reprezintă o importantă sursă de informații intercenzitare pentru urmărirea evoluției mărimii și structurii populației active și inactive, a populației ocupate și a șomajului.

Alte anchete în gospodării, orientate pe alte probleme specifice ale vieții sociale, oferă informații relevante pentru caracterizarea fenomenelor și proceselor specifice societății românești.

- **Ancheta integrată în gospodării** în funcțiune în sistemul statisticii sociale în perioada 1995 – 2000, a reprezentat o sursă de informații multiple asupra condițiilor de viață ale populației.
- **Sistemul de anchete în întreprinderi**, acoperitor pentru toate ramurile și sectoarele de activitate, permite abordarea într-o concepție integratoare a problematicii de bază a statisticii salariilor și statisticilor conexe. Sistemul cuprinde anchete curente, de mare frecvență, pentru a răspunde nevoilor de informare pe termen scurt și anchete de mică frecvență care furnizează informații detaliate pentru necesități de analiză a tendințelor pe termen lung.

3. Elemente de infrastructură statistică

Funcționarea Institutul Național de Statistică (INS), cu sediul central având rol de coordonator al sistemului statistic național și cu direcții teritoriale de statistică (opt direcții generale regionale și 34 direcții județene), reprezintă o

garanție a asigurării capabilităților profesionale și organizatorice pentru buna funcționare a elementelor structurale ale sistemului statistic. Tehnologia informatică, dotarea tehnică (hardware și software) de înaltă performanță, atât la nivel central, cât și în teritoriu, la nivelul direcțiilor județene, aduce garanții suplimentare.

Adaptarea unor indicatori, procedee și metode de colectare și prelucrare, clasificări și nomenclatoare la practica statistică internațională, introducerea unor indicatori noi necesari pentru caracterizarea fenomenelor specifice și renunțarea la alții de utilitate redusă, au constituit direcțiile principale de perfecționare și re-proiectare a sistemului statisticii sociale.

Pentru colectarea și prelucrarea datelor de statistică socială, un obiectiv major al programelor de perfecționare a sistemului statistic îl reprezintă dezvoltarea progresivă a infrastructurii statistice, incluzând următoarele elemente principale:

- baze de sondaj actualizate, capabile să răspundă necesităților de selectare a eșantioanelor pentru diferite anchete;
- o rețea permanentă de anchetatori care să permită realizarea la scară națională a anchetelor asupra gospodăriilor sau a persoanelor;
- concepte, definiții, sisteme de indicatori, clasificări și nomenclatoare armonizate cu cele europene și internaționale;
- accesul în scopuri statistice la datele din surse administrative.

Asigurarea acestor elemente ale infrastructurii statistice, în mod deosebit, construirea bazelor de sondaj pentru anchetele în gospodării și în întreprinderi, a sistemului de clasificări și nomenclatoare, au constituit subiecte preocupante de reflecție în ultimii ani

pentru statisticienii români.

3.1. Baza de sondaj pentru anchete în gospodării

Proiectarea unui sistem de eșantionaj cu utilizări multiple în România s-a justificat prin inexistența unor registre utilizabile ca bază de sondaj pentru elaborarea planurilor de sondaj probabiliste necesare anchetelor în gospodării. Registrul populației din România este încă în stadiul de proiect și nu va putea fi utilizat pentru elaborarea planurilor de sondaj aferente anchetelor în gospodării. Alte surse de date existente nu sunt utilizabile deoarece:

- acoperă numai parțial populația statistică de referință;
- au un conținut eterogen de informații referitoare la elementele populației statistice;
- nu sunt informatizate sau sunt informatizate numai parțial;
- conțin erori de înregistrare;
- nu există posibilitatea actualizării lor în limita unor costuri rezonabile.

Proiectarea și implementarea noului sistem de eșantionaj s-a sprijinit pe două tipuri de cercetări statistice: recensământul populației și locuințelor (RPL '92) și cercetările din domeniul statisticii demografice. Pe baza rezultatelor RPL '92 a fost proiectat și pus în funcțiune Eșantionul Multifuncțional de Zone Teritoriale (EMZOT).

În forma sa inițială (după redimensionarea centrelor la sfârșitul anului 1993) EMZOT a cuprins peste 257.000 locuințe constituind baza de sondaj pentru extragerea eșantioanelor necesare realizării tuturor anchetelor prin sondaj aleator în gospodăriile populației până în anul 2000.

În anul 2000, EMZOT a fost reconstruit în totalitate, incluzând 127.000 locuințe pentru anchetele

selective, care se vor realiza până la disponibilizarea rezultatelor RPL 2003.

Proiectarea și implementarea EMZOT pe baza documentației și a rezultatelor RPL '92 a reprezentat o etapă importantă în restructurarea și re-proiectarea sistemului statistic național. În absența acestei baze de sondaj ar fi fost imposibilă realizarea unor anchete prin sondaje probabiliste și, mai ales, n-ar fi fost posibilă armonizarea sistemului de anchete în gospodării cu sistemul european de colectare a informațiilor și de cuantificare și evaluare a fenomenelor sociale.

Dezvoltarea registrelor statistice reprezintă o investiție importantă pentru construirea unei infrastructuri statistice adecvate și operaționale în condițiile economiei de piață.

3.2. Baza de sondaj pentru anchete în întreprinderi

Baza de sondaj pentru anchetele în întreprinderi trebuie să fie o listă exhaustivă a agenților economico-sociali care desfășoară activitate în România. Aceasta trebuie să conțină unele caracteristici utilizabile ca variabile de selecție pentru diferite eșantioane.

În vederea identificării în mod unitar a multitudinii agenților care își desfășoară activitatea în economia națională, în cadrul INS s-a conceput un *registru (REGIS) al unităților legale (cu personalitate juridică) și al unităților locale (filiale, subunități)*. S-a realizat un registru având ca arie de cuprindere toate categoriile de unități necesare lansării anchetelor statistice în întreprinderi.

Pentru a îndeplini rolul de bază de sondaj, REGIS cuprinde ansamblul entităților care compun populația statistică de referință, definite în mod unitar, precum și informații despre un set

minim de variabile de interes (cifra de afaceri, numărul salariaților, fondul de salarii, cheltuielile cu personalul etc.) comune tuturor elementelor populației respective. Aceste variabile de interes stau la baza fundamentării planurilor de sondaj, a determinării probabilităților de incluziune, a redresării eșantioanelor etc. REGIS se actualizează pe baza informațiilor care provin din alte registre sau din anchetele selective realizate periodic în diverse domenii statistice.

3.3. Sistemul de clasificări și nomenclatoare

Sistemul de clasificări și nomenclatoare se utilizează pentru completarea unor caracteristici din programul de înregistrare a cercetărilor statistice, de fapt pentru codificarea acestora oferind posibilitatea corelării, verificării și prelucrării datelor înregistrate.

Sistemul de clasificări și nomenclatoare din sistemul statistic românesc a fost astfel conceput încât să permită asamblarea și prezentarea rezultatelor obținute prin prelucrarea informațiilor colectate și asigurarea comparabilității acestora, atât pe plan național, cu datele cercetărilor precedente din același domeniu și ale cercetărilor din domenii diferite, cât și pe plan internațional, cu datele din alte țări. În acest sens, la elaborarea acestora, s-au avut în vedere atât clasificările și nomenclatoarele utilizate până în anul 1990 în România și în practica statistică românească, dar și principiile și recomandările organismelor internaționale de specialitate ale ONU referitoare la acest domeniu.

Un *nomenclator statistic*, în general, este o convenție de reprezentare a unei clasificări statistice, astfel încât codurile atribuite să fie *invariante*. Pornind de la această accepțiune, este evident că întocmirea unui nomenclator, utilizabil în

anumite scopuri, presupune ca punct de pornire, într-o primă etapă de lucru, elaborarea clasificării și a sistemului de codificare corespunzător.

Clasificarea statistică realizează o structurare a entităților pe mai multe niveluri ierarhice, definind un graf de tip arbore care constituie suportul centralizării indicatorilor socioeconomiци însușabili. Prin sistemul de codificare, fiecărei entități a clasificării și, respectiv, fiecărui nod al grafului i se asociază un cod de identificare, astfel încât să se poată realiza agregarea datelor pe nivele ierarhice superioare.

O clasificare comportă în mod obișnuit două componente:

- o componentă descriptivă, adică un ansamblu de titluri ce definesc entitățile, un dicționar al entităților;
- sistemul de clasificare propriu-zis, adică sistemul de grupare, de ierarhizare a entităților după anumite criterii.

Clasificarea Activităților din Economia Națională (CAEN) a fost astfel concepută încât să corespundă următoarelor cerințe principale:

- caracterizarea globală și completă a tuturor fluxurilor materiale și financiare din economia națională reflectate în diferiți indicatori și în agregate macroeconomice;
- asigurarea trunchiului comun de bază pentru alte clasificări și nomenclatoare integrate într-un sistem coerent;
- caracterizarea evoluției economico-sociale a României și a locului economiei românești în economia mondială, în condiții de comparabilitate a conținutului tuturor activităților cu al celor care se desfășoară în țări dezvoltate cu economie de piață;
- crearea condițiilor pentru adaptarea și adoptarea modelelor de analiză și previziuni macroeconomice utilizate pe plan internațional.

Clasificarea Ocupațiilor din România (COR) reprezintă o altă componentă a sistemului de clasificări și nomenclatoare, utilizabilă în statistica socială. COR reprezintă un sistem de grupare logică și coerentă a ocupațiilor. COR a fost realizată în trei versiuni, ultima fiind definitivată și editată în cursul anului 2000. COR este armonizată cu clasificarea internațională standard (ISCO-88) și cu cea europeană ISCO-88 (COM). Prima versiune a clasificării a fost realizată în cadrul fostei Comisii Naționale pentru Statistică în anul 1991 și a fost utilizată la RPL din ianuarie 1992. Ulterior, această versiune a fost dezvoltată de colective mixte de statisticieni din INS și economiști din Ministerul Muncii și Protecției Sociale (MMPS), care au elaborat alte două versiuni îmbunătățite ale COR. Toate cele trei versiuni realizate sunt perfect compatibile, asigurând comparabilitatea datelor statistice în timp, la nivel național și pe plan internațional. Versiunea a II-a a adus o perfecționare și o compatibilizare perfectă a sistemului de codificare cu cel din clasificarea internațională. Prin cea de a III-a versiune s-a realizat actualizarea nomenclatorului cu ocupațiile noi apărute pe piața forței de muncă românești în ultimii ani.

4. Repere ale armonizării cu statistica socială europeană

Înscriindu-se pe coordonatele generale ale restructurării sistemului statistic național, în concordanță cu principiile și mecanismele economiei de piață și cu opțiunea integrării în structurile europene, statistica socială a fost orientată spre asigurarea informațiilor necesare pentru cunoașterea fenomenelor și proceselor din viața economico-socială și pentru fundamentarea programelor în domeniul social

Pentru fundamentarea programelor sociale și pentru evaluarea rezultatelor aplicării practice a acestora, statistica socială trebuie să se bazeze pe surse de informații solide și pe metode de cercetare științific elaborate și perfect adaptate la condițiile specifice ale economiei românești. Este nevoie de indicatori relevanți, coerenți și acoperitori pentru toate domeniile vieții sociale.

Dispozitivul statistic actual, cu elementele prezentate anterior, oferă cadrul conceptual și metodologic pentru dezvoltarea altor instrumente sau ameliorarea celor existente în sensul extinderii sferei statisticilor sociale. Atât anchetele în gospodării, cât și sistemul de anchete în întreprinderi sunt proiectate ca sisteme deschise, suplimentare și flexibile permițând adaptări și completări multiple în toate componentele: program de observare, caracteristici înregistrate și variabile calculate, sferă de cuprindere, metodă de organizare, tehnici de prelucrare etc.

O serie de anchete complementare (în gospodării și în întreprinderi) vor putea fi realizate pe măsura apariției unor cereri suplimentare de informații. Anchetele complementare în gospodării pot avea ca obiectiv aprofundarea unor subiecte de eventual interes cum ar fi: condițiile de lucru, activitatea tinerilor sau a femeilor, situația persoanelor în vârstă, a șomerilor etc.

Sistemul indicatorilor sociali se va extinde pe baza informațiilor statistice colectate prin anchetele în gospodării care au fost proiectat în anul 2000 și care vor fi implementate în sistemul statistic românesc.

Anchetele-pilot realizate în anul 2000 vor asigura un plus de informații referitoare la:

- veniturile, cheltuielile și consumul populației;

- starea de sănătate, condițiile de viață ale populației, în general și ale populației în vârstă de muncă, în special;
- bugetul de timp.

Sistemul de anchete include un set de patru anchete armonizate cu cele similare din țările UE care se vor realiza cu periodicitate diferită în România, începând din anul 2001:

- **Ancheta bugetelor de familie** se va efectua ca o anchetă continuă, pe eșantioane lunare de circa 3.000 gospodării (36.000 gospodării anual) și va asigura cuantificarea și evaluarea veniturilor, cheltuielilor și consumurilor populației.
- **Ancheta asupra condițiilor de viață** va deveni o componentă permanentă a sistemului statisticii sociale, realizându-se în fiecare an (în lunile martie/aprilie), pe un eșantion de aproximativ 10.500 gospodării. Aceasta va oferi informații pentru studierea condițiilor de viață ale populației: condiții de locuit, condiții de muncă și de viață, siguranța vieții, posibilități de asigurare a bunurilor și persoanelor, înzestrarea gospodăriilor cu bunuri de folosință îndelungată.
- **Ancheta de sănătate**, realizată pe un eșantion de circa 9.000 gospodării va pune la dispoziția utilizatorilor informații referitoare la starea de sănătate a populației, la consumul de medicamente și de servicii medicale, consumul de tutun și băuturi alcoolice, nutriție, bolile cronice și bolile profesionale.

Ancheta va intra în structura sistemului statisticii sociale și se va repeta cu o periodicitate de 4-5 ani.

- **Ancheta bugetului de timp** s-a efectuat pe un eșantion de aproximativ 10.000 gospodării și va asigura informații pentru studierea modului de utilizare a timpului pe diferite categorii

de populație: persoane ocupate, șomeri, inactivi etc.

În perspectiva permanențării acesteia ca instrument de evaluare și analiză a utilizării timpului, se vor căuta soluțiile pentru asigurarea informațiilor necesare studierii activităților cu caracter sezonier și a celor cu un grad limitat de generalizare. Aceasta va presupune ca ancheta să se realizeze pe parcursul unui an calendaristic cu perioade de referință și de înregistrare pertinent alese și bine dimensionate în toate cele patru trimestre ale anului.

În perspectiva apariției unor cerințe de informații suplimentare fiecareia dintre aceste anchete, li se pot atașa module complementare, în funcție de specificul cerințelor informaționale.

Două astfel de module au fost atașate la ancheta asupra forței de muncă în gospodării (AMIGO) din anul 2000.

Modulul "**Trecerea de la școală la muncă**" are ca obiectiv colectarea informațiilor cu privire la modalitățile de integrare a tinerilor pe piața forței de muncă. Acest modul s-a realizat pe eșantionul anchetei AMIGO, din trimestrul II-2000, fiind intervievați tineri cu vârste între 15 - 35 ani.

În perioada octombrie 2000 – septembrie 2001 s-a efectuat:

- **Anchetă asupra muncii copiilor** ale cărei rezultate vor fi disponibile pentru decidenții interesați în elaborarea programelor de protecție a drepturilor copilului și de eliminare a muncii copiilor, în special Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Adopție, Ministerul Muncii și Solidarității Sociale, Ministerul Sănătății și Familiei, organizații neguvernamentale.

În structura actuală, cu articulările și modul de funcționare prezentat, statistica socială românească asigură cadrul organizațional, conceptual și metodolo-

gic pentru a răspunde nevoilor de informații ale utilizatorilor interni și internaționali în condiții de comparabilitate și coerență. În procesul general de reconversie și restructurare a sistemului statistic național, statistica socială a fost re-proiectată și dezvoltată în concordanță cu standardele Uniunii Europene și cele ale organismelor internaționale cu preocupări în domeniu, armonizarea cu sistemul statistic european realizându-se la nivelul pilonilor principali reprezentați de:

- metodele de cercetare;
- sistemul de eșantionare;
- sistemul de clasificări și nomenclatoare.

Dezvoltarea ulterioară a statisticii sociale va avea în vedere acoperirea cerințelor utilizatorilor de statistici, alinierea la recomandările și standardele internaționale în domeniu și asigurarea obligațiilor asumate de statistica românească prin convențiile semnate cu organisme europene de specialitate.

5. Perspective ale statisticii sociale europene

Statistica socială trebuie să susțină politica socială prin informații adecvate și obiective care să permită identificarea problemelor sociale și a mijloacelor celor mai potrivite de tratare a acestora. Statisticile sociale naționale și europene trebuie să stimuleze discursul public și să-l orienteze spre soluțiile cele mai bune. Evoluțiile viitoare în planul politicii europene vor avea un impact deosebit asupra statisticii sociale, cu implicații asupra cererii de informații și a surselor de date statistice.

În ultimii ani, politica europeană a fost dezvoltată în alte domenii decât cele ale politicii sociale: realizarea unei piețe comune și trecerea la Uniunea Economică și Monetară cu introducerea monedei

unice (EURO). Acestea au avut și o semnificație socială prin problemele sociale care s-au creat, unele încă nerezolvate.

Necesitatea evaluării coeziunii și integrării sociale a fost exprimată deja în Actul unic european, apoi în Protocolul asupra politicii sociale al Tratatului de la Maastricht, care prevede dezvoltarea sistemelor de protecție socială având ca obiectiv egalitatea șanselor. Acest principiu a fost concretizat în Tratatul de la Amsterdam, prin adăugarea unui capitol special privind ocuparea, și prin integrarea unui protocol asupra politicii sociale. Comunitatea a câștigat astfel o anumită capacitate de acțiune în domeniul politicii sociale. Conform Tratatului, Comisia Europeană și Statele membre trebuie să examineze anual situația de pe piața muncii și să formuleze direcții de acțiune pentru ocuparea forței de muncă. În acest context politica socială națională devine parte integrantă a politicii europene.

Din cauza situației îngrijorătoare care domină aproape toate piețele forței de muncă, s-a ajuns, la sfârșitul anului 1997, la Conferința la nivel înalt asupra ocupării, *de la Luxemburg*. Au fost luate măsuri vizând stimularea eficacității piețelor muncii. La Conferința *de la Cardiff* s-a discutat despre accelerarea reformelor structurale, inclusiv pe piețele muncii, iar *la Köln*, despre promovarea unei puternice creșteri economice neinflaționiste și crearea de locuri de muncă.

Totuși, după Conferința specială *de la Lisabona* (2000), politica socială a fost într-adevăr plasată la egalitate cu politica economică, monetară și financiară. S-a stabilit că obiectivul comun al politicii sociale naționale este nu numai apărarea modelului social european, ci și adaptarea la condițiile specifice și consolidarea acestuia. S-a luat în

considerare că atât creșterea economică cât și ocuparea deplină a forței de muncă nu sunt determinate numai de cerere și ofertă sau de o bună politică financiară și monetară, ci sunt puternic influențate de dimensiunile sociale. În aceste condiții, deși se va menține diversitatea și concurența socială, statele membre vor dezvolta din ce în ce mai multe domenii sociale comune, în care trebuie să se integreze și țările candidate. Care ar fi rolul statisticilor sociale?

- Pentru a se putea efectua anual examinarea pieței muncii și formularea liniilor directoare pentru ocuparea forței de muncă, este necesar să se dispună de o statistică europeană a pieței muncii care să permită a se stabili indicatori pentru evaluarea politicilor naționale de ocupare, în cadrul inițiativei europene pentru ocupare și să se elimine diferențele conceptuale, de exemplu în definirea șomajului.
- Dacă problemele economice și sociale sunt interdependente și au aceeași importanță la nivel european, este necesar să se sublinieze rezultatele și costurile sociale și să se evidențieze, cu ajutorul datelor statistice, la scară europeană și în condiții comparabile, probleme precum: șomajul la femei și la tineri, șomajul de lungă durată, egalitatea între sexe, sărăcia și excluderea socială.
- În condițiile în care pe ordinea de zi a oricărei reuniuni europene figurează consolidarea și adaptarea sistemelor sociale europene, iar în domeniul politicii sociale se caută cele mai bune practici, este necesar ca statistica socială europeană să stabilească indicatori comparabili și semnificativi pentru identificarea și monitorizarea fenomenelor și proceselor sociale.

- În condițiile evoluțiilor rapide determinate de mondializarea și flexibilizarea piețelor ca și de dinamica lumii electronice, statisticile sociale trebuie să furnizeze datele mult mai rapid decât în trecut. În mod deosebit este nevoie de indicatori care să permită descrierea unor fenomene specifice cum ar fi: ucenicia (învățarea) de-a lungul întregii vieți, rotația sarcinilor, flexibilitatea timpului de lucru.

În acest context, cerințele foarte concrete la care trebuie să răspundă EUROSTAT și statisticienii din domeniul social ai institutelor naționale de statistică nu sunt deloc simple, deoarece:

- i. Datele statistice trebuie să fie mai rapide, mai puțin costisitoare și mai precise, dar mai comparabile și mai complete.
- ii. Statisticienii din domeniul social trebuie să-și orienteze activitatea spre ameliorarea calității datelor statistice în termeni de rapiditate, precizie și comparabilitate, ceea ce înseamnă că este necesar să realizeze:
 - estimări pentru datele care lipsesc în termen foarte scurt;
 - date statistice noi sau mai detaliate pentru domenii de mare actualitate: piața forței de muncă, migrații, educație și formare, sănătate, cultură, condiții de viață, sărăcie și excludere socială.
- iii. Sistemele de colectare a datelor statistice sunt din ce în ce mai

eterogene și devin astfel din ce în ce mai dificile.

Extinderea tematică și spațială a observării fenomenelor sociale determinată de necesitatea acoperirii noilor domenii antrenează apariția, la nivel european, a unui sistem foarte eterogen de colectare a datelor. Exploatarea datelor privind securitatea socială, de exemplu, cunoaște noi dificultăți pe măsura creșterii numărului de țări din UE, deoarece fiecare țară dispune de propriul sistem social - bazat pe o legislație națională și marcat de tradiții naționale - și deci de propriul sistem de date statistice.

Această problematică se amplifică pe măsură ce numărul sistemelor de colectare care trebuie să fie exploatate și corelate crește. Datele serviciilor de ocupare a forței de muncă trebuie, de exemplu, să fie combinate cu cele ale administrațiilor sănătății și educației. Pe de o parte, se reclamă în permanență coerența datelor, dar, pe de alta, fiecare practică este justificată prin legislația națională. Astfel, o rată a șomajului calculată pe baza numărului de șomeri înregistrați este justificată, corectă și coerentă, la fel ca și cea calculată pe baza anchetei forței de muncă (conform standardelor Biroului Internațional al Muncii).

Așadar, activitatea statisticienilor din domeniul social va deveni mai complexă și mai dificilă, în condițiile în care aceștia vor fi puși în fața sfidărilor lărgirii (extinderii sferei de cuprindere), ale asigurării unor date comparabile la nivel comunitar, prin metode statistice tradiționale și ale cererilor crescânde de informații din partea utilizatorilor naționali și europeni.

În fața acestor provocări și pe baza unei evaluări realiste a sistemelor statistice naționale, statisticienii din domeniul social trebuie să-și focalizeze

activitatea în următoarele direcții:

1. să lucreze în spiritul eficacității, selectivității și productivității, respectând principiul cost-eficiență;
2. să se concentreze mai mult pe armonizarea rezultatelor decât pe cea a datelor de intrare. Armonizarea datelor calculate este mai puțin costisitoare decât cea a datelor de intrare, care implicit, presupune reproiectarea surselor, a metodelor de colectare și nu în ultimul rând, competențe și costuri;
3. să elaboreze statistici într-un mod mai pragmatic și să faciliteze accesul la statisticile naționale a diferitelor categorii de utilizatori;

Pentru a putea furniza informații statistice pertinente referitoare la problemele de actualitate este nevoie, uneori, să se recurgă la tendințe sau estimatii pe intervale în locul unor cifre precise, care ar necesita calcule de durată. Datele statistice exprimând tendințele în evoluția unor fenomene sunt mai rapide, mai puțin costisitoare și uneori suficiente pentru decidenți, dar nu pot înlocui cifrele exacte decât cu titlu temporar și în cazuri determinate, bine selecționate și cu consultarea și acceptul utilizatorilor;

4. să explice metodele utilizate pentru construirea indicatorilor statistici și să arate limitele acestora.

Adesea, statisticienii pot măsura și analiza un anumit fenomen din mai multe "unghiuri", utilizând concepte, definiții și clasificări diferite. Diversitatea conceptuală reprezintă o sursă ușoară de confuzii, ca urmare a valorilor numerice diferite. În astfel de situații, este necesar, nu numai ca metodele aplicate să fie foarte bine documentate, studiate și fundamentate, ci și ca acestea să fie explicate utilizatorilor neprofesioniști;

5. să completeze sistematic sistemul de anchete prin module specializate,

orientate pe probleme de mare actualitate și de interes deosebit în anumite perioade;

6. să fie deschiși noilor forme de organizare. Statistica socială se pretează perfect unei aprofundări și unei formalizări a colaborării pe grupe de lucru.

Experiența din ultimii ani a statisticienilor români, lucrul pe proiecte, în cadrul Proiectului Phare Național - Statistica socială, cu echipe puțin numeroase, dar specializate pe probleme (bugetele de familie, condiții de viață, sănătate etc.) ar putea face posibilă trecerea de la "modul de lucru paralel" (toată lumea face de toate) la "modul de lucru rețea" cu specializare (unii fac aproape totul pentru toată lumea). Aceasta a fost o premisă, o etapă dificilă din care statisticienii români în domeniul social au avut de învățat. Experiența acumulată îi va ajuta în definirea corectă a orientărilor de urmat, a programelor și a termenelor de realizare a acestora pentru etapele viitoare, condiție indispensabilă a surmontării dificultăților și a producerii unor statistici corecte. Faptul că perioadele dificile sunt de obicei perioade interesante, pline de învățăminte, trebuie să fie, pentru statisticieni, mai mult decât o consolare.

6. Opțiuni strategice: statistica socială românească la orizontul anilor 2002-2007

6.1. Obiective

6.1.1. *Dezvoltarea sistemului statisticii sociale prin surse complementare de date care să răspundă la următoarele cerințe:*

- să furnizeze instituțiilor guvernamentale și neguvernamentale informațiile necesare elaborării, monitorizării și evaluării politicilor

sociale adoptate pe plan național. În acest scop trebuie să se asigure condițiile necesare pentru construirea unor indicatori armonizați referitori la: mișcarea naturală și migratorie a populației, ocuparea forței de muncă, șomaj, condițiile de viață, sărăcia și excluderea, protecția socială, sănătatea, educația și formarea profesională, cultură, justiție, protecție socială etc.;

- să difuzeze date statistice corecte, complete și relevante pentru opinia publică și pentru agenții economici și sociali implicați în luarea deciziilor cu consecințe pe plan social. Aceasta presupune respectarea principiilor fundamentale de funcționare a statisticii publice adoptate și acceptate pe plan internațional;
- să furnizeze organismelor internaționale, îndeosebi celor europene, date statistice comparabile din domeniul social pentru a permite dialogul politic, economic și social necesar integrării României în structurile europene. În acest sens, trebuie să se asigure armonizarea cercetărilor statistice realizate pe plan național cu cele similare din țările membre ale Uniunii Europene;
- să dispună de suplețea necesară pentru adaptarea rapidă la noile condiții care apar în perioada de tranziție a României la economia de piață. Funcționarea acestui sistem trebuie să se bazeze pe modele, metode și tehnici specifice. Armonizarea cu sistemele similare din țările membre ale Uniunii Europene va trebui să se realizeze prin adaptarea metodelor și tehnicilor moderne utilizate în țările respective la condițiile specifice ale României.

6.1.2. *Îndeplinirea acestor cerințe presupune desfășurarea unui ansamblu*

de activități convergente:

- *evaluarea performanțelor și limitelor sistemului actual al statisticii sociale românești.* Această evaluare trebuie să devină o practică permanentă având ca scop minimizarea eforturilor de proiectare și introducere în sistem a unor cercetări statistice noi;
- *crearea mecanismului de identificare a noilor cerințe informaționale ale utilizatorilor pe plan național,* în vederea satisfacerii cu prioritate a acestora la nivelul standardelor europene. În acest mod, se va putea asigura compatibilizarea rezultatelor cercetărilor efectuate pe plan național cu cerințele de date statistice adresate de către diferite organisme internaționale;
- *utilizarea de concepte, definiții, clasificări și nomenclatoare aliniate la cele utilizate pe plan internațional și, îndeosebi pe plan european.* Armonizarea cu cercetările statistice similare din țările membre ale Uniunii europene va trebui să se realizeze, în principal, la nivel conceptual, dar și al metodelor de colectare, prelucrare, analiză și diseminare a datelor statistice;
- *susținerea, pe plan metodologic, a creării și dezvoltării sistemelor statistice departamentale specifice unor instituții guvernamentale sau neguvernamentale implicate în dezvoltarea și monitorizarea diferitelor componente ale politicii sociale.* În acest mod, sistemul statisticii publice sociale va putea beneficia de date comparabile provenite din surse administrative.
- *realizarea unui sistem coerent de anchete selective în gospodării și în întreprinderi ar-monizate cu cercetările similare din țările membre ale Uniunii Europene.* Aceste anchete se vor adăuga cercetărilor statistice cu

caracter exhaustiv din domeniul social (recensăminte, surse de date administrative etc.).

6.2. Condiții de dezvoltare a sistemului statisticii sociale

6.2.1. *Tradițiile și experiența acumulată în România în domeniul statisticii sociale oferă cadrul favorabil pentru dezvoltarea unui sistem statistic social modern și coerent, astfel:*

- *România se numără printre primele țări în care s-au constituit instituții ale statisticii oficiale, cu peste 140 ani în urmă.* În cadrul acestora, principalele preocupări le-au constituit efectuarea recensămintelor populației și studierea fenomenelor demografice;
- *între cele două războaie mondiale, în România s-a creat și dezvoltat una dintre cele mai renumite școli de sociologie.* Numărul mare de publicații editate de către Institutul Social Român, al cărui fondator a fost Dimitrie Gusti, au oferit statisticienilor români cunoștințele necesare pentru înțelegerea fenomenelor sociale, ca o condiție esențială pentru alegerea celor mai adecvate metode statistice de studiere a acestora;
- *în învățământul superior economic și în cercetarea științifică s-a format, cu deosebire în ultimele șase decenii, o adevărată școală de statistică matematică* cu rezultate remarcabile îndeosebi în teoria probabilităților. În cadrul acestei școli se formează un număr mare de specialiști tineri care asimilează cu ușurință metodele moderne de cercetare statistică și de analiză și care vor putea asigura funcționarea noului sistem de statistică socială.

6.2.2. *Cadrul legislativ dezvoltat în România după Revoluția din decembrie*

1989 a creat condiții noi de funcționare a statisticii oficiale, în concordanță cu cerințele economiei de piață, printre care:

- *legislația în domeniul statisticii publice*, adoptată de Parlamentul României are la bază respectarea recomandărilor cuprinse în "Principii fundamentale ale statisticii oficiale" adoptate la cea de-a 47-a sesiune a Comisiei Economice ONU pentru Europa din 15 aprilie 1992. Prin intermediul acestora se elimină orice ingerință de ordin politic în activitatea de statistică și se situează pe prim plan deontologia profesiei de statistician;
- *s-a constituit și a început să funcționeze Consiliul de Coordonare a Activității de Statistică*. Acest organism, compus din reprezentanți ai instituțiilor guvernamentale principale, ai sindicatelor, patronatului, mass-mediei, din specialiști din învățământul superior și din cercetarea științifică, are un rol esențial în orientarea programelor de cercetare statistică în concordanță cu cerințele utilizatorilor de date statistice;
- cu alte instituții guvernamentale și neguvernamentale Institutul Național de Statistică a încheiat convenții pentru realizarea de schimburi de date și pentru introducerea unor definiții, clasificări și nomenclatoare comune. În domeniul statisticii sociale rezultatul acestor convenții constă în armonizarea surselor de date statistice și în dezvoltarea fondului de date disponibile pentru utilizatori;
- prin intermediul unor cercetări statistice tradiționale sau a unora noi, precum și prin atragerea unui număr mare de surse de date administrative, statistica socială românească oferă date referitoare la o gamă variată de indicatori specifici. Asigurarea coe-

renței acestor date este condiționată însă de generalizarea unor definiții, clasificări și nomenclatoare unice.

- Institutul Național de Statistică (Comisia Națională pentru Statistică), împreună cu oficiile naționale de statistică din alte șase țări în tranziție, a semnat Declarația comună cu Oficiul de Statistică al Comunității Europene din 17 ianuarie 1994. De asemenea, în 19 iulie 1994 a semnat Declarația comună de cooperare statistică cu EUROSTAT. Ambele documente oferă cadrul adecvat și fac necesară proiectarea noului sistem al statisticii sociale românești, în concordanță cu standardele europene.

6.2.3. *Dezvoltarea principalelor elemente ale infrastructurii statistice - clasificări, registre, baze de sondaj - oferă cadrul adecvat pentru armonizarea sistemului românesc cu statistica socială din UE:*

- clasificarea activităților din economia națională (CAEN) armonizată cu clasificarea internațională ISIC – vers. 3 și cu clasificarea europeană NACE – vers. 1 a fost generalizată în întreaga economie națională. Această clasificare este utilizată în cercetările privind populația activă, ocuparea forței de muncă și șomajul și în alte cercetări din domeniul social;
- în cooperare cu Ministerul Muncii și Solidarității Sociale s-a realizat Clasificarea Ocupațiilor, armonizată cu clasificarea internațională ISCO – 88 și cu clasificarea europeană ISCO – 88 (COM). Clasificarea este utilizată în sistemul de anchete prin sondaj din domeniul statisticii sociale;
- proiectarea și punerea în funcțiune a unui eșantion multifuncțional de zone teritoriale (EMZOT) asigură baza de sondaj pentru extragerea aleatoare a

eșantioanelor necesare efectuării anchetelor prin sondaj în gospodării, între două recensăminte ale populației și locuințelor. Acest eșantion master a fost construit pe baza datelor recensământului populației și locuințelor din 7 ianuarie 1992 și este format din 501 centre de cercetare (zone teritoriale de dimensiuni omogene). Corespunzător distribuției teritoriale a EMZOT, s-a constituit și funcționează o rețea permanentă de anchetatori. EMZOT se actualizează periodic și funcționează pe principiul Master Sample, utilizat și în alte țări (Franța, Portugalia etc.). Utilizarea acestui sistem complex de eșantionaj presupune aplicarea unor metode specifice de redresare a eșantioanelor și de ameliorare a calității estimațiilor. În absența altor baze de sondaj (de tipul registrelor populației și gospodăriilor), utilizarea EMZOT pentru realizarea anchetelor în gospodării este singura alternativă viabilă pentru statistica românească;

- s-a proiectat și pus în funcțiune Registrul statistic al întreprinderilor (REGIS). Acesta este utilizat ca bază de sondaj pentru realizarea unor anchete în întreprinderi care au ca obiectiv studierea unor fenomene sociale (structura și utilizarea forței de muncă, evoluția câștigurilor salariale, condițiile de muncă etc.).

6.2.4. *S-au proiectat și pus în funcțiune anchete selective asupra gospodăriilor și întreprinderilor pentru a răspunde cerințelor de informații în domeniul social.*

- *Ancheta asupra forței de muncă în gospodării* a fost proiectată și pusă în funcțiune cu asistență tehnică acordată de specialiști ai INSEE - Franța în perioada 1991-1993. O anchetă experimentală s-a realizat în luna octombrie

1993 pe un eșantion aleator obținut din EMZOT format din 10000 de gospodării. Ancheta propriu-zisă s-a realizat în martie 1994 pe baza unui eșantion format din 15000 de locuințe și a fost repetată în martie 1995 pe un eșantion de 18000 de gospodării. Începând din 1996, ancheta se realizează ca o anchetă continuă, pe eșantioane trimestriale de circa 18000 de gospodării (6000 de gospodării lunar). Conceptual și metodologic, ancheta este armonizată cu cele similare efectuate în țările membre ale Uniunii Europene, oferind informațiile necesare pentru evaluarea populației active, a ocupării și șomajului.

Două module ad-hoc armonizate (recomandate de EUROSTAT) au fost adăugate la această anchetă.

- “Tranziția de la școală la viața activă (pe piața muncii)”, anchetă complementară realizată pe eșantionul din trim.II 2000;
- “Durata și tipologia programelor de lucru” – modul complementar, trim.II 2001.

În perioada octombrie 2000-septembrie 2001 pe eșantionul anchetei de forță de muncă se realizează un modul complementar asupra muncii copiilor. Metodologia utilizată este recomandată de Biroul Internațional al Muncii.

- *Ancheta integrată în gospodării a fost proiectată cu asistență tehnică din partea Băncii Mondiale, prin experții Universității Cornell, SUA.* Ancheta a fost lansată experimental în luna martie 1994 și cu caracter definitiv în luna aprilie a aceluiași an. Ea a fost realizată în perioada 1994-2000 pe baza unui procedeu de sondaj în valuri, formate din eșantioane lunare de câte 3000 de locuințe, fiecare val fiind menținut în cercetare numai o singură lună dintr-un an. Extragerea aleatoare a valurilor a avut la bază

EMZOT. Ancheta a funcționat pe principiul integrării la nivel de chestionar a unui număr foarte mare de variabile acoperind domenii diverse pentru care în țările vest-europene se realizează anchete independente (bugete de familie, alimentație și nutriție, ocupare și șomaj, sănătate, educație, migrație internă, fertilitate etc.). Realizarea obiectivelor anchetei s-a bazat, în principal, pe legăturile dintre variabile care se stabilesc la nivelul fiecărei gospodării. Ancheta a răspuns cerințelor informaționale privind veniturile și consumul populației, pentru măsurarea sărăciei până în anul 2000.

- În cadrul Programului Phare National RO9703-01: Statistica Socială - s-a derulat un proiect amplu de realizare a unui sistem de anchete incluzând șase componente:
- Actualizarea și extinderea bazei de sondaj EMZOT. Proiectul, realizat cu asistență tehnică a experților din INSEE, Franța, s-a materializat prin crearea unei baze de sondaj complementare și a unei baze de sondaj de locuințe noi care vor fi utilizate pentru selectarea eșantioanelor necesare tuturor anchetelor în gospodării, care se vor realiza până la disponibilizarea rezultatelor viitorului recensământ al populației și locuințelor;
- Ancheta bugetelor de familie a fost proiectată cu asistență tehnică a experților de la ISTAT, Italia. S-a realizat ca o anchetă-pilot pe un eșantion reprezentativ la nivel național și regional, de circa 18000 gospodării, în perioada mai - octombrie 2000. Ancheta integrează la nivel de chestionar variabile referitoare la: mărimea și structura gospodăriilor; sursele de formare a veniturilor și destinația cheltuielilor;
- consumul gospodăriilor pe principalele grupe de produse alimentare, nealimentare și servicii. Pentru colectarea informațiilor referitoare la venituri, cheltuieli și consumuri se utilizează sistemul balanțier care permite verificarea calității datelor la nivelul anchetatorilor. Rezultatele anchetei vor sta la baza studierii nivelului de trai al populației, la măsurarea și analiza sărăciei și excluderii sociale și vor asigura elementele necesare pentru sistemul de ponderare în calculul indicelui prețurilor de consum. Conceptele, definițiile, clasificările și nomenclatoarele, ca și procedurile de sondaj utilizate asigură armonizarea cu anchetele similare din statele membre UE.
- Ancheta condițiilor de viață, proiectată cu asistență tehnică a experților din ISTAT, Italia. S-a realizat ca anchetă-pilot în iunie 2000 pe un eșantion de 10500 de gospodării, reprezentativ la nivel regional și național. Ancheta asigură informațiile necesare pentru studierea condițiilor de viață ale populației: condiții de locuit, condiții de muncă și de viață, starea de sănătate, siguranța vieții, posibilități de asigurare a bunurilor și persoanelor, înzestrarea gospodăriilor cu bunuri de folosință îndelungată.
- Ancheta prin interviu asupra sănătății (asistență tehnică a experților ISTAT, Italia). S-a realizat ca anchetă-pilot în iulie 2000 pe un eșantion de aproximativ 9000 gospodării. Ancheta pune la dispoziția utilizatorilor informații referitoare la starea de sănătate a populației, consumul de medicamente și de servicii medicale, stilul de viață, consumul de tutun și de băuturi alcoolice, nutriția, bolile cronice și problemele curente de sănătate.

- *Ancheta bugetului de timp* (asistență tehnică a experților ISTAT, Italia). S-a realizat ca o anchetă-pilot în lunile iulie-august 2000 pe eșantioane lunare de circa 4500 de gospodării. Ancheta oferă informații pentru analiza modalităților de utilizare a timpului pe categorii de populație.
- *Ancheta asupra formării profesionale continue* (asistență tehnică a experților din Suedia). S-a realizat ca anchetă-pilot în noiembrie 2000, pe un eșantion de circa 6500 de întreprinderi. Ancheta este standardizată la nivelul metodei de colectare a informațiilor, al concepțelor și definițiilor utilizate și al planului de sondaj. Asigură informații referitoare la modalităților de asigurare a formării profesionale a angajaților din întreprindere și la costul programelor de formare.

6.3. Opțiuni pentru orizontul 2002-2007

6.3.1. *Noul sistem al statisticii sociale românești are două componente principale:*

- *Sursele de date cu caracter exhaustiv* constituite din: cercetări specifice statisticii publice (recensăminte ale populației și locuințelor, statistici ale stării civile pentru mișcarea naturală și migratorie a populației, statistici ale educației, sănătății, culturii) și *sursele de date administrative* care vor trebui atrase și integrate într-o mai mare măsură în sistemul statisticii publice. În legătură cu aceste surse, problemele esențiale care vor trebui soluționate se referă la următoarele aspecte principale:
- adoptarea definițiilor, clasificărilor și nomenclatoarelor unice, armonizate cu cele utilizate pe plan european;
- utilizarea metodelor moderne de colectare, transmitere, prelucrare, analiză și diseminare a informațiilor;
- identificarea datelor disponibile din surse exhaustive referitoare la variabilele auxiliare care pot fi utilizate pentru ameliorarea calității estimațiilor pentru ameliorearea calității estimațiilor obținute prin anchete statistice prin sondaj. Recensământul populației și locuințelor, programat a se realiza în martie 2002 trebuie să reprezinte o prioritate absolută a statisticii sociale. RPL 2002 va asigura informațiile de bază pentru evaluările intercenzitare viitoare referitoare la populație și resursele de muncă și pentru crearea noii baze de sondaj pentru anchetele în gospodării care se vor realiza până la următorul recensământ.
- *Sistemul de anchete în gospodării*, începând din anul 2001, va include:
- *Ancheta trimestrială asupra forței de muncă în gospodării* realizată ca o anchetă continuă, cu unele adaptări și completări în ceea ce privește programul de observare, conform recomandărilor grupelor de lucru constituite la nivelul EUROSTAT. Se vor realiza periodic, *modulele ad-hoc programate ca anchete complementare armonizate cu cele din țările UE*: Educația și formarea de-a lungul întregii vieți (2002); Particularități ale forței de muncă furnizate de persoanele handicapate.
- *Ancheta bugetelor de familie* se va realiza ca o anchetă continuă pe un eșantion în valuri de circa 3000 de gospodării lunar, rotațional la nivelul fiecărui an. Împreună cu ancheta condițiilor de viață va asigura datele statistice necesare pentru evaluarea și monitorizarea sărăciei și excluderii sociale.
- *Ancheta condițiilor de viață*, intrată în instrumentarul permanent al statisticii sociale, se va putea transforma, în anii următori într-o anchetă de tip

<omnibuz>, cu un modul anual permanent asupra condițiilor de viață și alte module cu periodicitate variabilă asupra diverselor subiecte referitoare la viața socială, în funcție de cerințele utilizatorilor și ale reglementărilor europene. Concepția metodologică și organizatorică a acestei anchete va fi adaptată cerințelor Regulamentului ce urmează a fi aprobat de Comitetul Programului Statistic (CPS) și de Comisia Europeană, în cursul anului 2002, privind realizarea unei anchete armonizate EU – SILC – Statistica veniturilor și condițiilor de viață în UE. EU – SILC va deveni operațională în statele membre începând din anul 2003.

- *Alte anchete specializate* vor fi realizate în funcție de cerințe și fără o periodicitate prestabilită. Se au în vedere anchete privind bugetul de timp, fertilitatea feminină, starea de sănătate și altele. Se vor realiza de asemenea modulele complementare recomandate de EUROSTAT, cu programul și periodicitatea stabilite la nivel de UE.
- Sistemul de anchete asupra salariilor și costului forței de muncă. Sistemul de anchete în întreprinderi include:
- ancheta asupra salariilor, câștigurilor salariale și numărului de salariați (realizată lunar pe un eșantion de 10500 de întreprinderi);
- ancheta asupra salariilor pe ocupații (realizată cu referire la luna octombrie a fiecărui an, pe un eșantion de 10500 de întreprinderi).
- ancheta asupra costului forței de muncă realizată cu periodicitate anuală, pe un eșantion de circa 27000 de întreprinderi).

Sistemul va trebui completat cu o *anchetă armonizată asupra structurii salariilor*, după aprobarea regulamentului de către CPS și CE. Programul

EUROSTAT prevede, de asemenea, o *anchetă asupra locurilor de muncă vacante* cu patru valuri conjuncturale (trimestriale) și unul structural (anual).

Este necesar să înceapă publicarea indicilor costului forței de muncă, începând din 2002.

6.3.2. *Condițiile de realizare a sistemului de anchete*

- *Utilizarea eșantionului ca bază de sondaj nu permite înlocuirea gospodăriilor pentru evitarea nonrăspunsurilor.* În aceste condiții va fi necesară aplicarea unor metode statistico-matematice de tratare a nonrăspunsurilor și de ameliorare a calității estimațiilor.
- Resursele umane, financiare și tehnice ale Institutului Național de Statistică sunt limitate.

Va fi nevoie de o conlucrare și colaborare cu utilizatorii și cu EUROSTAT pentru identificarea cerințelor stringente de informații, în sensul creșterii eficienței muncii și al reducerii costurilor de producere a statisticilor. Va fi necesară, de asemenea, găsirea unor soluții de păstrare a <valorilor umane> în condițiile în care sistemul de salarizare a statisticienilor, în general și a celor tineri, în special este nemotivat, iar timpul și investiția în formarea acestora capătă valori semnificative.

Introducerea sistemelor CAPI, CATI practicate în țările UE pentru colectarea informațiilor din anchete presupunând dotarea anchetatorilor cu LAPTOP ar aduce un plus de calitate rezultatelor. În prezent, operațiunile de colectare, verificare, codificare și de prelucrare primară a datelor la nivelul anchetatorului se realizează (cu mijloace clasice, predominând cele manuale. Între momentul înregistrării și cel al prelucrării finale intervalul este de peste trei luni, ceea ce face imposibilă corectarea rapidă a unui număr mare de erori.

Dotarea tehnică a anchetatorilor ar putea permite ameliorarea substanțială a calității datelor în contact direct cu gospodăriile incluse în eșantioane.

6.3.3. Direcții prioritare:

- stabilirea metodologiei pentru măsurarea sărăciei și excluderii sociale. Determinarea scalelor de echivalență aplicabile pentru evaluarea sărăciei în România. Măsurarea sărăciei și excluderii sociale;
- identificarea metodelor, tehnicilor adecvate pentru dimensionarea eșantioanelor și determinarea estimațiilor pe domenii mici, cerință firească a creșterii nevoilor de informare la nivelul județelor;
- proiectarea noului eșantion master (EMZOT) pe baza rezultatelor noului RPL 2002;
- utilizarea unor metode eficiente de control al calității datelor colectate, realizarea rapoartelor de calitate;
- aplicarea metodelor statistico-matematice de analiză a rezultatelor și de calcul al erorilor de estimare;
- proiectarea eșantioanelor de salariați pentru anchete asupra structurii salariilor;
- găsirea unor soluții de păstrare a "valorilor umane" în condițiile în care sistemul de salarizare al statisticienilor tineri este nemotivat, iar timpul și investiția în formarea acestora capătă valori semnificative.

Bibliografie

Molnar, M.; Panduru, F., Condițiile de viață din România – obiect al cercetării statistice, Sesiune de comunicări științifice, "Probleme economice și sociale ale integrării României în UE", Universitatea Ecologică București, 16 iunie 2001.

Panduru, F., Statistica socială în contextul integrării europene, Seminar științific, "Bună dimineața, Europa! Integrarea României în UE", Iași, 10-11 mai 2001.

*** **La statistique sociale européenne redouble la vitesse**, SIGMA, Le bulletin de la statistique européenne, Commission Européenne, EUROSTAT, nr. 3/2000.

*** **Programme statistique 2002**, Commission Européenne, EUROSTAT, Direction E: Statistiques sociales, régionales et système d'information géographique, Luxembourg, iunie 2001.

*** **Programme statistique 2002 - 2007**, Commission Européenne, EUROSTAT, Direction E: Statistiques sociales, régionales et système d'information géographique, Luxembourg, iunie 2001.

*** **Comisia Anti-Sărăcie și Promovare a Incluziunii Sociale (CASPI)**, Programul de lucru pentru perioada iunie – octombrie 2001, Guvernul României, 6 iunie 2001.